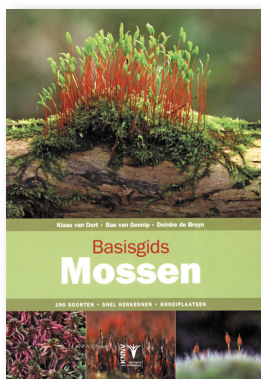

RECENZJE

Klaas van DORT, Bas van GENNIP & Deirdre BRUYN. 2015. **Basisgids mossen: kennis-making met de algemene mossen van Nederland**. 168 str., 703 kolorowych i 19 czarno-białych fotografii, 1 rycina kreskowa. Miękka oprawa, format 24,0 × 16,6 cm. KNNV Uitgeverij, Zeist. Cena: 22,95 €. ISBN 978 90 5011 5582.

Flora mszaków Holandii, małego kraju o powierzchni nieco tylko większej od naszego województwa mazowieckiego, należy do jednej z najlepiej, o ile nie najlepiej, zbadanych w Europie i świecie. Zdecydowało o tym szereg czynników, ale jednym z najważniejszych z nich jest bez wątpienia szeroka dostępność różnych przewodników do oznaczania tych drobnych i niepozornych roślin. Kraj ten posiada nowoczesne Flory opisowe mchów¹, wątrobowców i glewików² oraz torfowców³, a także dwa wydania popularnego kieszonkowego klucza do oznaczania mszaków⁴. Poza tym do dyspozycji holenderskich briologów są dwa wydania (pierwsze z 1966 roku, dodruk 1978 rok oraz drugie z 1984 roku) doskonałego atlasu holenderskich mchów J. Landwehra oraz wydany w 1980 roku przez tego samego autora analogiczny atlas wątrobowców i glewików⁵, zawierające ryciny kreskowe wszystkich występujących w tym kraju gatunków. To niezwykle bogactwo przewodników do oznaczania mszaków, jakim nie może się pochwalić żaden kraj w Europie, działa inspirująco na szeroki rozwój ruchu amatorskiego, który odgrywa istotną rolę w poznaniu lokalnego rozmieszczenia gatunków. Dzięki temu Holandia, jako jeden z niewielu krajów w Europie, posiada również doskonały atlas rozmieszczenia mszaków w tym kraju⁶.

W ostatnich dekadach, dzięki ogromnemu postępowi w dziedzinie fotografii cyfrowej, botanicy zaczęli szeroko wykorzystywać to łatwo dostępne narzędzie i w efekcie literatura botaniczna została dosłownie zalana masą kolorowych atlasów roślin, nie tylko naczyniowych, ale i zarodnikowych. Holendrzy nie pozostali w tyle również na tym polu i już w 1998 roku do rąk briologów w tym kraju trafił terenowy przewodnik ilustrowany kolorowymi zdjęciami i rycinami kreskowymi 69 gatunków mchów i 15 wątrobowców. Atlas ten okazał się dużym sukcesem wydawniczym, który wymusił jego dodruk w 2002 roku⁷. Zachęcony powodzeniem tego wydawnictwa, jego główny autor Klaas van Dort wydał w 2010 roku kolejny atlas fotograficzny holenderskich i belgijskich mszaków⁸, zawierający wyłącznie kolorowe zdjęcia opatrzone krótkimi opisami wszystkich 601 gatunków mszaków występujących w obu tych krajach Beneluksu. Ostatnio do rąk briologów w Holandii trafił kolejny fotograficzny przewodnik prezentujący pospolite w Holandii gatunki mszaków.

¹ Patrz recenzja R. Ochyry, *Fragmenta Floristica et Geobotanica* **37**: 272 (1992).

² Patrz recenzja R. Ochyry, *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **4**: 395 (1997).

³ Patrz recenzja R. Ochyry, *Wiadomości Botaniczne* **47**(3–4): 109–111 (2003).

⁴ Patrz recenzja R. Ochyry, *Wiadomości Botaniczne* **31**: 190 (1987) i *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **14**: 219–220 (2007).

⁵ Patrz recenzja R. Ochyry, *Wiadomości Botaniczne* **27**: 165–166 (1983).

⁶ Patrz recenzja R. Ochyry *Wszecławiat* **111**(7–9): 238–239 (2010).

⁷ Patrz recenzja R. Ochyry, *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **14**: 60 (2007).

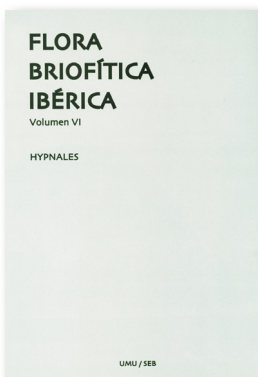
⁸ Patrz recenzja R. Ochyry, *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **19**: 116 (2012).

Omawiany atlas jest przede wszystkim adresowany do początkujących briologów. Stąd też w części wstępnej zawarte są podstawowe informacje o mszakach, ich budowie, cyklu życiowym oraz zajmowanych biotopach i siedliskach. Podane są tu najważniejsze, a zarazem łatwe do obserwacji cechy morfologiczne, umożliwiające odróżnienie podstawowych grup mszaków, ujęte w proste i łatwe do praktycznego posługiwania się klucze. W sumie, w celach dydaktycznych autorzy zaprezentowali zdjęcia i krótkie opisy 12 gatunków torfowców, 80 mchów, 27 wątrobowców i jednego glewika, przy czym ten ostatni włączony jest do plechowatych wątrobowców, bez wdawania się w niuanse dotyczące różnic między tymi dwiema zasadniczo różnymi gromadami mszaków. Każdy gatunek zilustrowany jest kilkoma zdjęciami, ukazującymi zarówno pojedyncze rośliny, jak i całe darenki oraz zajmowane przez nie biotopy. Oprócz tego podane są krótkie opisy, ale bez materiału ilustracyjnego, 70 równie częstych w Holandii gatunków, które łatwo można pomylić z opisywanymi i ilustrowanymi gatunkami. Zdjęcia są na ogół bardzo dobrej jakości, chociaż wątplić należy, czy w wielu przypadkach pozwolą one na bezbłędną identyfikację gatunku, która jest możliwa dopiero po dokładnej analizie cech anatomicznych i mikroskopowych. Chodzi tu raczej o poznanie rodzajów, co dla początkujących briologów ma najistotniejsze znaczenie.

Jako pomoc dydaktyczna, omawiany atlas na pewno spełni swoje zadanie. A kolekcjonerzy atlasów fotograficznych mszaków, a jest ich wielu, mają dobrą okazję do wzbogacenia swojej kolekcji, chociaż akurat w tej książce nie znajdują gatunków, których zdjęcia nie byłyby już wielokrotnie publikowane. – RYSZARD OCHYRA, *ul. Fryderyka Zolla 39, 30-898 Kraków, Polska.*

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2019-0015>

J. GUERRA, M. J. CANO & M. BRUGUÉS (Red.). 2018. **Flora briofítica ibérica. Volumen VI. Hypnales: Fabroniaceae, Leskeaceae, Pterigynandraceae, Thuidiaceae, Calliergonaceae, Amblystegiaceae, Brachytheciaceae, Lembophyllaceae, Entodontaceae, Sematophyllaceae, Plagiotheciaceae, Hypnaceae, Hylocomiaceae, Pylaisiadelphaceae, Rhytidiaceae.** 463 str., 134 tablice z rycinami kreskowymi. Twarda oprawa z obwolutą, format 28,3 × 20,2 cm. Murcia, Universidad de Murcia & Sociedad Española de Briología. Cena: 70 €. ISBN 978-84-609-9096-3 (cała seria); ISBN 978-84-697-9126-4 (tom VI).

Obwoluta

Rok 2018 przejdzie na pewno do historii europejskiej briologii z powodu ukończenia w nim projektu wielkiej opisowej Flory mchów iberyjskich. Jeszcze do wczesnych lat 80. ubiegłego wieku badania briologiczne na Półwyspie Iberyjskim znajdowały się w poważnym zastoju, a podstawowymi źródłami wiedzy na temat mchów tego obszaru były mocno przestarzałe dziś opracowania: *Sinopse des briófitas de Portugal*, opublikowane w latach 1925–1933 przez A. Machado oraz wydana w rok później przez A. Casaresa-Gila druga część jego *Flora ibérica – briófitas*, która była poświęcona mchom. Ostatnie 4 dekady przyniosły niebawomy rozwój badań briologicznych na Półwyspie Iberyjskim, zwłaszcza w Hiszpanii, znaczony licznymi odkryciami florystycznymi i taksonomicznymi. Były one dziełem dużego zastępu briologów młodego pokolenia z różnych ośrodków naukowych, w szczególności w Barcelonie, Madrycie i Murcji. Pod koniec ubiegłego milenium weszły one w dojrzały etap, który upoważniał do podjęcia próby ich podsumowania. W ten sposób narodził się projekt sześciotomowej opisowej Flory mchów iberyjskich, obejmującej swym zasięgiem cały Półwysep Iberyjski oraz archipelag Balearów, koordynowany przez J. Guerrę z Murcji i R. M. Cros z Barcelony, którą w trzech ostatnich tomach zastąpiła M. Brugués, również z Barcelony.

Publikowanie właściwej opisowej Flory poprzedziły opracowania poszczególnych rodzajów lub rodzin a nawet rzędów, które wydawane były w formie osobnych fascykułów. W latach 2000–2005 ukazało